

Agenda voor Oosterhout 2018-2022

*Inhoudelijke inventarisatie eerste fase
coalitieonderhandelingen*

Inleiding

Na de gemeenteraadsverkiezingen van 21 maart jl. heeft Gemeentebelangen, als grootste fractie in de nieuwe raad, het voortouw genomen in het proces om te komen tot de opstelling van een coalitieakkoord voor de periode 2018-2022 en de vorming van een nieuw college. Net als vier jaar geleden, hebben wij ervoor gekozen eerst verkennende, inhoudelijke gesprekken te voeren met een delegatie van alle fracties in de gemeenteraad.

Doel van deze gesprekken was in de eerste plaats te komen tot een inventarisatie van de onderwerpen die de bestuurlijke agenda voor de komende bestuursperiode zullen bepalen. Tegelijkertijd hebben wij in de gesprekken onderzocht in hoeverre er binnen die thema's sprake is van een gezamenlijke noemer. Deze inzichten leveren een belangrijke inhoudelijke bijdrage aan het op te stellen coalitieakkoord. Een akkoord dat op deze manier hopelijk ook (op belangrijke onderdelen) aansluit bij en/of rekening houdt met de opvattingen van de partijen die straks niet met een wethouder in het college vertegenwoordigd zullen zijn.

Uit de gesprekken met de verschillende fracties blijkt dat de gemeenteraad in zijn algemeenheid de volgende onderwerpen en thema's voor de komende bestuursperiode leidend vindt:

- financiële soliditeit;
- ontwikkelingen binnen het sociaal domein (inclusief betaalbaarheid);
- duurzaamheid;
- mobiliteit;
- kwaliteit van de openbare ruimte;
- kwaliteit van de woonwijken;
- ruimtelijke ordening, volkshuisvesting en woningbouw;
- ontwikkeling van de binnenstad;
- economie;
- veiligheid;
- burgerbetrokkenheid.

Op deze thema's en een aantal overige onderwerpen gaan we in de volgende paragrafen nader in. Daarin zullen wij een aantal opvattingen en ontwikkelrichtingen beschrijven die volgens ons kunnen rekenen op (brede) steun in de gemeenteraad. Voor de goede orde: het wil dus niet zeggen dat alle fracties in de gemeenteraad het ook in zoveel woorden met die opvatting eens zijn. Daarnaast willen wij ons in dit document beperken tot de hoofdlijnen van beleid. In de volgende fase, bij het daadwerkelijk opstellen van het coalitieakkoord, zal de verdere concretiseringsslag moeten plaatsvinden. Dat is tevens het moment dat de beoogde coalitiepartners ook hun specifieke aandachtspunten kunnen toevoegen

Financiële soliditeit

Raadsbreed wordt geconstateerd dat er spanning bestaat tussen de beschikbare financiën aan de ene kant en inhoudelijke uitdagingen en ambities aan de andere kant. Oosterhout staat er in financieel opzicht weliswaar gezond op, maar onder andere de sterk stijgende kosten binnen het sociaal domein (jeugdzorg en in mindere mate armoedebeleid en Wmo) zijn van grote invloed op het financiële fundament van de gemeente. Dat knelt te meer, omdat Oosterhout de komende jaren geconfronteerd gaat worden met een aantal inhoudelijke uitdagingen die geld zullen gaan kosten. Denk hierbij aan de ambities rondom duurzaamheid en mobiliteit, de herhuisvesting van de ambtelijke organisatie en de breed gedragen wens om de kwaliteit van de openbare ruimte en van bestaande woonwijken te versterken. Daarom: geen ambities stapelen zonder aan te geven wat er vervolgens niet of minder of op andere wijze gebeurt.

Sociaal domein

Binnen het sociaal domein blijft voorop staan dat diegenen die behoefte heeft aan ondersteuning, deze ondersteuning ook moet krijgen. Dit uitgangspunt komt echter fors onder de druk te staan, naarmate het lastiger blijkt de uitgaven binnen het sociaal domein te beheersen en beheren: in 2017 is er sprake van een voorlopig ingeschat tekort van circa 6,5 miljoen euro. Indien deze trend zich doorzet, is binnen de kortste keren de bodem van de reserve sociaal domein bereikt. Deze reserve is in het leven roepen om (eenmalige) tegenvallers binnen het sociaal domein op te vangen.

Partijen in de gemeenteraad zijn het erover eens dat maatregelen nodig zijn om te voorkomen dat Oosterhout in financiële zin op het sociaal domein "leegloopt" en op termijn niet meer de nodige ondersteuning aan de Oosterhouters kan bieden. De algemene tendens is dan ook dat geprobeerd moet worden om binnen het sociaal domein maatregelen te treffen waardoor de uitgaven beter beheerst en beheerd kunnen worden. Dergelijke maatregelen leiden hoogstwaarschijnlijk niet van het ene op het andere jaar tot de gewenste resultaten; volgens een aantal partijen kan het dus wel eens nodig zijn tijdelijk een tekort te accepteren om de inkomsten en uitgaven structureel met elkaar in evenwicht te krijgen.

Daarnaast is er tijdens de gesprekken nog een aantal andere suggesties meegegeven in relatie tot het sociaal domein:

- Zet volop in op transformatie en innovatie en probeer het accent (nog) meer te verschuiven van individuele voorzieningen naar algemene voorzieningen. Dat vergt wellicht een investering aan de voorkant, maar die zal zich later dubbel en dwars terugverdienen. Er mag geen hek rondom het sociaal domein, je moet uitdrukkelijk kijken wat er op de aangrenzende beleidsterreinen gebeurt en mogelijk is.
- Versterk de lobby richting Den Haag. Blijf, samen met andere gemeenten, duidelijk maken dat door de rijk opgelegde kortingen een succesvolle uitvoering van de taken binnen het sociaal domein in de weg staan.
- Betrek inwoners en professionals bij het zoeken naar oplossingen en alternatieven.
- Bij bezuinigingen binnen het sociaal domein moeten inwoners hierover wel goed en volledig worden geïnformeerd. De gemeente zal dan ook duidelijk moeten maken dat de gemeenten in dit dossier van begin af zijn geconfronteerd met kortingen door het rijk en verder beperkt zijn in hun mogelijkheden om ontwikkelingen te beïnvloeden. Bijvoorbeeld, zoals bij jeugdzorg, omdat zorgverleners in veel processen een autonome positie hebben.
- Bij bezuinigingen mag ook gekeken worden naar de inkomenspositie van betrokkenen. Als er een schaarste aan middelen is, is het het overwegen waard om te kijken welke regelingen inkomensafhankelijk kunnen worden gemaakt.
- Blijf kritisch op kosten van overhead van instellingen met wie de gemeente binnen het sociaal domein zaken doet. Geld dat voor zorg bedoeld is, moet ook aan zorg worden besteed.
- De gemeenteraad moet vanaf het begin bij dit dossier worden betrokken. De raad moet op de juiste vlieghoogte worden gebracht en weten wat de (maatschappelijke) consequenties van bepaalde maatregelen zijn. Duidelijk moet zijn welke kosten beïnvloedbaar zijn en aan welke knoppen de gemeenteraad kan draaien.

Duurzaamheid

Alle partijen in de gemeenteraad zijn het erover eens dat duurzaamheid een heel belangrijk inhoudelijk thema wordt voor de komende bestuursperiode. Nagenoeg raadsbreed wordt de gedachte ondersteund dat de gemeente Oosterhout de komende vier jaar een aantal forse stappen moet zetten in het kader van het klimaatakkoord van Parijs. In de gesprekken zijn daarover de volgende opvattingen gedeeld:

- De gemeente heeft een voorbeeldrol. Dat betekent dat waar mogelijk meer moet worden geïnvesteerd in klimaatneutraliteit van bestaande gemeentelijke gebouwen.

Het te bouwen gemeentehuis zou het meest duurzame gemeentehuis van de regio moeten zijn.

- Daarnaast heeft de gemeente een belangrijke aanjaagfunctie. De bestaande duurzaamheidslening is bij een uitstekend instrument om particulieren te verleiden tot investeringen in duurzaamheid.
De gemeente kan ook dwingender zijn ten opzichte van de markt: pas meewerken aan wensen vanuit het bedrijfsleven als aan bepaalde duurzaamheidsvoorwaarden wordt voldaan. Duurzaamheid zou de norm moeten zijn bij bestemmingsplannen en bij aanbestedingsbeleid.
- Stimuleren is beter dan straffen. Dus liever elektrische laadpalen faciliteren dan beleid dat erop gericht is mensen uit de auto te jagen.
- Gezien het toenemende belang van duurzaamheid zou er specifiek extra ambtelijke capaciteit voor dit onderwerp moeten worden vrijgemaakt. Bij alle projecten die binnen de gemeente worden opgestart, moet voortaan van begin af aan naar aspecten van duurzaamheid worden gekeken.
- Voor zonne-energie bestaan in Oosterhout reële mogelijkheden. Het bedrijfsleven is steeds meer bereid hierin te investeren.
- Probeer ook op het gebied van duurzaamheid “werk met werk” te maken. Verduurzaming van de bestaande woningvoorraad kan bijvoorbeeld worden meegenomen op het moment dat er geïnvesteerd wordt in de verbetering van bestaande woonwijken.
- Voor de financiering van de investeringen op het gebied van duurzaamheid zou een verdienmodel ontwikkeld kunnen worden op basis waarvan deze investeringen kunnen worden terugverdiend.
- Op het gebied van afvalinzameling zou kunnen worden onderzocht of het huidige systeem van gescheiden inzameling financieel houdbaar blijft. En het meest efficiënt is voor het bereiken van een duurzaam resultaat gezien nieuwe technieken en inzichten. Mogelijk zijn er alternatieven denkbaar die minder geld kosten.

Een partij in de gemeenteraad is nadrukkelijk tegenstander van het van bovenaf verplichten van “gasloze” woningen. Veel mensen kunnen de financiële consequenties daarvan niet dragen. Ook is de keuze weinig effectief: je blijft altijd afhankelijk van gas, kolen of kernenergie als “backup” voor het geval wind en zon niet genoeg voor handen zijn.

Mobiliteit en verkeer

Raadsbreed wordt de opvatting gedeeld dat in het op te stellen Mobiliteitsplan een oplossing dient te worden gevonden voor de knelpunten die zich aan de westkant van Oosterhout voordoen. Partijen pleiten voor een integrale aanpak en een samenhangend maatregelenpakket. Die samenhang zou verder moeten strekken dan alleen het grondgebied van de gemeente Oosterhout. Daarbij is het bijvoorbeeld van belang te kijken naar het verband tussen het verkeer van en naar Breda dat via de Bredaseweg wordt afgewikkeld en de belasting van de wegenstructuur aan de westkant van Oosterhout. Ook de relatie met knooppunt-Hooipolder is daarbij van belang. De aanleg van een westelijke randweg ten koste van natuur wordt niet als een oplossing gezien. Bij het maken van plannen is het ten slotte van belang rekening te houden met technologische ontwikkelingen (zoals de zelfrijdende auto); bij ingrepen in de Oosterhoutse infrastructuur moet je goed nadenken of die oplossingen ook naar de toekomst houdbaar zijn.

Daarnaast is aandacht gevraagd voor de verkeersdruk die ontstaat als gevolg van de toenemende toeristisch-recreatieve activiteiten in het buitengebied. Dit geldt met name voor het gebied rondom Ter Aalst (Bergvliet, Houtse Meer).

Het verbeteren en aantrekkelijker maken van de infrastructuur voor langzaam verkeer (fietsers en voetgangers) verdient eveneens aandacht. Daarbij is het ook van belang te kijken naar de staat van onderhoud van bestaande fietspaden en de effecten van de steeds sneller rijdende elektrische fietsen.

Ten aanzien van parkeren wordt in algemene zin de opvatting onderschreven dat de tarieven voor bezoekersparkeren moeten kunnen concurreren met die in Breda. Dat betekent dat de mogelijkheid tot een (beperkte) aanpassing van de tarieven of de tariefstructuur verder zou moeten worden onderzocht. De financiële consequenties hiervan moeten worden opgevangen binnen het parkeerfonds. Dat kan door, binnen het parkeerfonds, aan een aantal knoppen te draaien (fietsparkeren, parkeren op zondag, maatwerkoplossingen).

Kwaliteit van de openbare ruimte

De kwaliteit van de openbare ruimte bepaalt in belangrijke mate waarin Oosterhouters hun gemeente waarderen. Het is daarnaast ook een niet onbelangrijk visitekaartje van de stad. En hoewel in de afgelopen bestuursperiode extra budget is uitgetrokken voor een inhaalslag, kan de openbare ruimte met name in de oudere wijken nog een wel een extra boost gebruiken. Overigens zou naar de mening van veel partijen het onderhoud van de openbare ruimte niet alleen een taak van de lokale overheid hoeven te zijn: met wijkbewoners zouden afspraken kunnen worden gemaakt over het (deels) in eigen beheer van het onderhoud. Dat gaat echter niet vanzelf; wijkbewoners zouden daarin gestimuleerd kunnen worden. Andere partijen pleiten er daarentegen juist voor om de gemeente weer meer op het onderhoud van de openbare ruimte te laten sturen en meer verantwoordelijkheid neer te leggen bij de gemeentelijke medewerkers in de buitendienst.

Kwaliteit van de woonwijken

Er dient de komende bestuursperiode, meer dan in het verleden, aandacht uit te gaan naar de kwaliteit van de bestaande woonwijken. Dat is niet alleen een verantwoordelijkheid van de gemeente, maar ook van maatschappelijke partners als Thuisvester. Zo'n aanpak zou zich overigens niet alleen moeten richten op de fysieke woonomgeving, maar ook op de sociale aspecten. Dat zou kunnen door bestaande locaties als activiteitencentra daarin een nog prominentere rol te geven. En tegen die achtergrond zou de rol van de sociale wijkteams, als het gaat om het verder versterken van het netwerk in wijken en buurten, nog verder worden versterkt. Een dergelijk aanpak zou je moeten beginnen in die wijken waar het aantal kwetsbare mensen sterk stijgt.

Ook is het goed om opnieuw met de kerkdorpen in gesprek te gaan. Het feit dat de bevolking van de kerkdorpen de afgelopen tien jaar sterk is veranderd, betekent ook iets voor de sociale cohesie en de veerkracht in de kerkdorpen.

Ruimtelijke ordening, woningbouw en volkshuisvesting

Ten aanzien van ruimtelijke ordening is er overeenstemming over het gegeven dat er de komende bestuursperiode geen grootschalige woningbouw aan de oostkant van de A27 plaatsvindt. De woningbouwbehoefte in Oosterhout kan worden opgevangen op vrijkomende locaties in binnenstedelijk gebied. Dat moet dan wel op een verantwoorde manier gebeuren: met respect voor het aanwezige groen, passend in de omgeving en goed ontsloten. Een aantal partijen is van mening dat het vrijkomen van locaties in het binnenstedelijk gebied ook gekozen moet kunnen worden voor een andere bestemming, bijvoorbeeld groen.

Over het toewijzen zou de gemeente in overleg met Thuisvester erop moeten aansturen dat de woningcorporatie optimaal gebruik maakt van de bevoegdheid om zelf woning toe te wijzen. Daarmee kan nog enigszins worden gestuurd op het tegengaan van een eenzijdige bevolkingssamenstelling in wijken. Verder zou in beeld moeten worden gebracht in hoeverre het huidige systeem van "klik-voor-wonen" ertoe leidt dat sociale huurwoningen in Oosterhout in toenemende mate worden gehuurd door mensen die van buiten de gemeente afkomstig zijn. Dat zou een remmend effect kunnen hebben op de doorstroming op de Oosterhoutse woningmarkt.

Ander punt van aandacht is het gegeven dat veel ouderen tot op hoge leeftijd blijven wonen in hun oorspronkelijke, grote eengezinswoning, omdat er voor hen geen kleiner en betaalbaar alternatief voorhanden is. Ook dat komt de doorstroming op de woningmarkt niet ten goede.

Over het onderwerp ruimtelijke ordening en volkshuisvesting wordt verder nog het volgende meegegeven:

- Uitgangspunt van het woningbouwprogramma in Oosterhout zou bouwen naar behoefte moeten zijn. Dat betekent onder andere meer ruimte voor kleine woningen.
- Het blijft een opgave om betaalbare woningen te realiseren voor jongeren; elders in de regio zijn daarvan voorbeelden te vinden. De gemeente zou daar overigens op "betaalbaarheid" kunnen sturen door middel van het instrument van de grondprijzen.
- De gemeente zou het mogelijk moeten maken dat grotere woningen gedeeld worden door meerdere huishoudens.
- Oosterhout moet met haar woningaanbod proberen de middencategorieën aan te trekken. Breda is voor deze categorie aanzienlijk duurder dan Oosterhout, terwijl ook het woon- en leefklimaat in onze gemeente bij deze groep mensen past. Het (verder) versterken van de aantrekkelijkheid van Oosterhout helpt ook om deze groepen, waaronder jonge gezinnen, te bereiken. Dat is niet alleen goed voor de dynamiek in de samenleving, met het binnenhalen van zulke "sterke schouders" versterk je ook het sociaal-economisch fundament van de gemeente.

Ontwikkeling van de binnenstad

Het belang om door te gaan met de herontwikkeling van het stadscentrum wordt breed gedeeld. Er is een begin gemaakt, maar er resten nog tal van opgaven: van de herinrichting van het Arendsplein, de Heuvel tot voorzieningen op het gebied van klimaatadaptatie. Het moet wel duidelijk blijven dat het dossier-binnenstad een gedeelde verantwoordelijkheid is van gemeente, vastgoedeigenaren en ondernemers. De gemeente moet blijvend regie voeren en alle partners kritisch bevragen op de eigen rol en verantwoordelijkheid. Het ondersteunen van een stadsmanager past daarin, maar verder moet ook gekeken worden hoe de andere partijen in de doorontwikkeling van het stadscentrum hun (financiële) verantwoordelijkheid kunnen nemen. De BIZ, maar ook het Toerismefonds zijn daartoe uitgelezen instrumenten.

Economie

Het afstemmen van vraag en aanbod op de arbeidsmarkt blijft op het gebied van economie en werkgelegenheid een van de belangrijkste uitdagingen. Het Logistiek Platform Amerstreek is daarin al goed op weg, maar dat moet navolging krijgen in andere sectoren. Met relatief weinig geld zijn hier forse stappen te nemen.

Op het gebied van arbeidsparticipatie zouden bedrijven zich meer geroepen moeten voelen om mensen met een arbeidsbeperking in dienst te nemen. De gemeente zou hierin een rol kunnen vervullen door te laten zien wat de gemeente zelf op dit gebied al doet.

Vanwege de onderlinge samenhang tussen arbeidsmarkt en economie is het ten slotte verstandig in de nieuwe bestuursperiode participatie en economie onder te brengen in één portefeuille.

Veiligheid

Veiligheid is geen beleidsterrein dat op zichzelf staat. Het veiligheidsbeleid zou meer dan in het verleden moeten worden vormgegeven in samenhang met andere beleidsterreinen (jeugd, buurtpreventie, openbare ruimte, welzijn). Integrale veiligheid zou in deze redenering ook onderdeel kunnen zijn van de portefeuille van de bestuurder die bijvoorbeeld verantwoordelijk is voor jeugdzorg.

Burgerbetrokkenheid

Alle partijen vinden het van belang dat inwoners, ondernemers en organisaties betrokken worden bij gemeentelijk beleid en dat er (meer) ruimte komt voor burgerinitiatieven. Over de wijze waarop daaraan invulling dient te worden gegeven, leven evenwel heel verschillende beelden. Als suggestie zijn daarbij onder andere genoemd:

- Beheer van de openbare ruimte (deels) in handen geven van wijkbewoners.
- Uitvoering geven aan het “right to challenge” (groepen burgers mogen meedoen bij het aanbesteden van bepaalde gemeentelijke taken).
- In het coalitieakkoord voldoende inhoudelijk ruimte inbouwen, zodat inwoners in de verdere uitwerking van de beleidsvoornemens ook daadwerkelijk iets hebben in te brengen. Datzelfde uitgangspunt zou overigens dan ook voor andere gemeentelijke plannen moeten gelden: binnen door de raad vastgestelde kaders meer bewegingsruimte voor de inwoners en andere betrokkenen.
- Het samen met de bevolking opstellen van een stadsagenda, met daaraan gekoppeld een uitvoeringsprogramma.
- Ontvankelijker zijn voor maatschappelijke initiatieven en deze beter faciliteren.
- Minder angstvallig omgaan met de bestaande instrumenten burgerinitiatief en referendum,

Overige onderwerpen

Ten slotte zijn in de gesprekken over andere onderwerpen nog de volgende inzichten meegegeven:

- Oosterhout heeft behoefte aan een broedplaats voor amateurkunst. Waar deze voorziening vervolgens wordt gerealiseerd, is minder interessant. Dat zou De Pannehoef kunnen zijn, maar dat hoeft niet per se. Ook het voormalige Galvanitascomplex zou hiervoor een optie kunnen zijn. In dat laatste geval kan de locatie van De Pannehoef worden herontwikkeld (inclusief mogelijke ontmoetingsfunctie voor de wijk).
- Het is noodzakelijk dat de ORTS wordt gemoderniseerd en dat de lokale omroep gaat investeren in kwaliteitsverbetering. De gemeente heeft daarin een faciliterende rol.
- De gemeente zou moeten investeren in een fijnmazig systeem van openbaar vervoer.
- Er dient een brede discussie te komen over het openbaar onderwijs. De gemeente heeft zich hier wel erg op afstand laten zetten, terwijl de gemeente hierin wel een verantwoordelijkheid heeft. Overigens zou het gemeentebestuur sowieso een veel grotere rol kunnen spelen als het gaat om de toekomst van het onderwijs in Oosterhout en over nieuwe onderwijsconcepten en inhoudelijke innovatie.
- De gemeente Oosterhout zou moeten bezien of het taken op het gebied van beschermd wonen en maatschappelijke opvang niet beter zelf kan uitvoeren. Dit is nu feitelijk uitbesteed aan de gemeente Breda. Op lokaal niveau zijn de lijnen korter en kan bijvoorbeeld veel sneller geschakeld worden met volkshuisvesting, zodat ook kan worden doorgepakt in de (ver)bouw van woningen voor deze doelgroep.
- Op onderdelen kan de portefeuilleverdeling logischer dan deze in de afgelopen bestuursperiode geweest is. Voorbeelden daarvan zijn: ruimtelijke ordening en verkeer samen, economie en participatie samen, jeugdzorg en integrale veiligheid samen.

Namens de fractie van Gemeentebelangen:

Marian Witte
Walther Hoosemans

Oosterhout, 12 april 2018